

УДК 349.2 (477)

Альона Дутко

Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут
права, психології та інноваційної освіти,
доцент кафедри цивільного права та процесу
доцент

Леонід Остапенко

Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут
права, психології та інноваційної освіти,
доцент кафедри цивільного права та процесу
доцент

Ірина Трач

Національний університет «Львівська політехніка»,
Навчально-науковий інститут
права, психології та інноваційної освіти,
студентка магістратури
кафедра цивільного права та процесу

ПРАВОВИЙ СТАТУС АДВОКАТА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ І ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

<http://doi.org/10.23939/law2020.28.169>

© Дутко А., Остапенко Л., Трач І., 2020

Здійснено порівняльний аналіз концептуальних засад правового статусу адвоката в Україні та зарубіжних країнах. Особлива увага приділяється дослідженню незалежності адвоката як основоположної умови здійснення адвокатської діяльності. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства про адвокатуру, науково-теоретичних робіт, матеріалів судової практики, міжнародних стандартів адвокатської професії розкривається сутність структурних елементів правового статусу адвоката (професійні права та обов'язки, гарантії адвокатської діяльності та відповідальність адвоката).

Автори наголошують на тому, що саме адвокат покликаний забезпечити права і законні інтереси фізичної особи в процесі здійснення правоохоронної діяльності шляхом надання кваліфікованої юридичної допомоги. Адвокатура – інститут громадянського суспільства, професійне об'єднання юристів, створене з метою служіння людям, яке має великий вплив на соціально-правовий стан суспільства та його членів. Аналізується правовий статус адвоката за законодавством Естонської Республіки, Швейцарії, Німеччини, Австрії, Азербайджанської Республіки. У статті підкреслюється, що ефективність правозахисної діяльності адвокатури залежить від стану законності і правопорядку в країні, правосуддя і рівня правосвідомості громадян, від відношення органів державної влади до прав і свобод людини і громадянина та засобів їх захисту.

Автори ставили за мету пошук шляхів удосконалення правового регулювання правового статусу адвоката в Україні на основі аналізу законодавства інших держав, розробки і впровадження в практику окремих науково-обґрунтованих пропозицій і рекомендацій. Автори статті роблять висновок, що правовий статус адвоката включає в себе права та обов'язки адвоката, вимоги до особи, яка бажає стати адвокатом, відповідальність адвоката та гарантії адвокатської діяльності).

Ключові слова: адвокат, законодавство, правовий статус адвоката, права адвоката, обов'язки адвоката, відповідальність адвоката.

Постановка проблеми. У Цивільному процесуальному кодексі України зазначається, що представником у цивільному процесі може бути адвокат або законний представник. Крім того, у спорах, що виникають з трудових відносин і малозначних спорах представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, та володіє цивільною процесуальною дієздатністю, за винятком осіб, зазначених у ст. 61 ЦПК (ч. 2 ст. 60 ЦПК) [3]. Загалом у суспільному житті адвокатура займає вагомe місце. Адвокат гарантує клієнту отримання кваліфікованої юридичної допомоги, і головним його завданням є захист прав та інтересів осіб, які звернулись для отримання правничої допомоги.

Реальна можливість громадянина звернутись до професійного адвоката й отримати правильне та вичерпне роз'яснення закону, а за необхідності – надійну кваліфіковану допомогу у відновленні порушених будь-ким, зокрема й державою, прав є універсальним, випробуваним століттями інструментом стабілізації, без якого існування сучасного суспільства й істинно демократичної правової держави неможливе [16, с. 66]. Тому актуальність теми зумовлена важливістю дослідження правового статусу адвоката як представника соціально необхідної професії в сучасному суспільстві.

Адвокат покликаний забезпечити права і законні інтереси фізичної особи в процесі здійснення правоохоронної діяльності шляхом надання кваліфікованої юридичної допомоги. Адвокатура – інститут громадянського суспільства, професійне об'єднання юристів, створене з метою служіння людям, яке має великий вплив на соціально-правовий стан суспільства та його членів. Ефективність правозахисної діяльності адвокатури залежить від стану законності і правопорядку в країні, правосуддя і рівня правосвідомості громадян, від відношення органів державної влади до прав і свобод людини і громадянина та засобів їх захисту.

Аналіз дослідження проблеми. Правовий статус адвоката був предметом дослідження низки науковців. Серед них можемо виділити А. Д. Бойкова, Т. Б. Вільчик, В. Р. Дюкіну, В. В. Заборовського, С. В. Компанейцева, Л. В. Тацій, П. В. Хотинець, та інших.

Метою статті є здійснення порівняльного аналізу правового статусу адвоката за законодавством України та зарубіжних країн і розробка окремих пропозиції щодо зміни та доповнення чинного законодавства.

Виклад основного матеріалу. Формування правової держави та правового суспільства неможливе без належного забезпечення прав та свобод людини, які є індикатором взаємозалежності, взаємної відповідальності між людиною та державою. Призначенням адвоката є захист прав людини. У ст. 59 Конституції України вказано, що кожен має право на професійну правничу допомогу [1]. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав. На адвокатуру покладено одні з найважливіших завдань для суспільства – захист, представництво та надання правничої допомоги. Законодавчо визначено, що адвокатуру України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність. Враховуючи те, що конституційно закріплено право кожного на професійну правничу допомогу, а адвокати здійснюють незалежну професійну діяльність щодо здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту, ми можемо стверджувати, що професія адвоката є соціально необхідною та важливою для суспільства.

Від інших осіб, які мають право здійснювати представництво у суді адвоката вирізняє його майстерність та професійність. Під час здійснення функцій представництва чи захисту адвокат є більш компетентним, що підвищує рівень захисту прав, свобод та інтересів довірительів.

Для повного розкриття питання процесуально-правового статусу адвоката необхідно виділити елементи правового статусу адвоката, а також розглянути норми Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» [4], які регулюють правовий статус адвоката.

П. В. Хотинець у своєму дисертаційному дослідженні доходить висновку, що поняття «статус адвоката» охоплює: а) права й обов'язки адвоката; б) відповідальність адвоката; в) гарантії діяльності адвоката [17, с. 12]. А. Д. Бойков до «правового статусу» включає також і вимоги, які надають право особі здійснювати адвокатську діяльність [9, с. 9].

В Україні права адвоката визначаються ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», до них належать право адвоката: 1) звертатися з адвокатськими запитами, зокрема щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб); 2) представляти і захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб у суді, органах державної влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності, громадських об'єднаннях, перед громадянами, посадовими і службовими особами, до повноважень яких належить вирішення відповідних питань в Україні та за її межами; 3) ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; 4) складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку; 5) доповідати клопотання та скарги на прийомі в посадових і службових осіб та відповідно до закону одержувати від них письмові мотивовані відповіді на ці клопотання і скарги; 6) бути присутнім під час розгляду своїх клопотань і скарг на засіданнях колегіальних органів та давати пояснення щодо суті клопотань і скарг; 7) збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати і вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою; 8) застосовувати технічні засоби, зокрема для копіювання матеріалів справи, в якій адвокат здійснює захист, представництво або надає інші види правової допомоги, фіксувати процесуальні дії, в яких він бере участь, а також хід судового засідання в порядку, передбаченому законом; 9) посвідчувати копії документів у справах, які він веде, крім випадків, якщо законом встановлено інший обов'язковий спосіб посвідчення копій документів; 10) одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань; 11) користуватися іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами [4].

Можемо стверджувати, що перелік прав адвоката, що наводиться в ст. 20 не є вичерпним, оскільки п. 11 згаданої статті Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачено право адвоката користуватися іншими правами, передбаченими цим Законом та іншими законами.

Здійснення професійних прав адвоката впливає з його статусу адвоката та регулюється Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», а процесуальні права адвокат здійснює виконуючи свої обов'язки щодо представництва або захисту клієнтів у суді. Процесуальні права адвоката закріплюються у окремих законодавчих актах, наприклад Кримінальним процесуальним кодексом України закріплено право адвоката брати участь у проведенні допиту та інших процесуальних діях, що проводяться за участю підозрюваного, обвинуваченого [2]. Схожі погляди розділяє і Л. В. Тацій, яка зазначає, що права адвоката поділяються на ті, які впливають зі статусу адвоката та процесуальні, що виникають під час здійснення адвокатами представництва в суді або захисту обвинуваченого [15, с. 12].

У статті 41 Закону Естонської Республіки «Про адвокатуру» зазначені, окрім інших, такі повноваження адвоката: опрацьовувати отримані на підставі договору або закону персональні дані інших осіб, які не є клієнтами, зокрема персональні дані делікатного характеру без згоди цих осіб,

якщо це необхідно для надання юридичної послуги; та діяти в якості третейського судді і примирителя в порядку, встановленому Законом про примирну процедуру. Вважаємо необхідним закріпити і в законодавстві України норму про право адвоката виступати в якості медіатора, зважаючи на важливість такої послуги для населення та переваг досудового врегулювання спору.

Порівнюючи законодавство України та інших країн, вважаємо доцільним зазначити про повноваження адвокатів Англії, які є дещо розширенішими, ніж у адвокатів інших європейських країн. Адвокати можуть здійснювати нотаріальні дії, виступати обвинувачами від імені держави та приватних осіб у кримінальних справах, призначаються на посади суддів. Під час роботи суддями, перебуваючи на службі у державі за ними зберігається членство в адвокатських організаціях. Як відомо, адвокати Англії та Уельсу поділяються на баристерів та соліситорів. Розподіл цієї професії має давнє історичне коріння. Якщо в Україні один адвокат може представляти інтереси особи в суді, надавати правову допомогу та консультувати у правових питаннях, складати правові документи, то в Англії та Уельсі представлення інтересів особи у суді закріплюється за баристерами, а уся інша приватна практика покладена на соліситорів.

Відповідно до Федерального положення про адвокатуру адвокат у Німеччині є компетентним, незалежним консультантом та представником у всіх юридичних питаннях, та здійснює свою діяльність на засадах вільної професії. Здійснювати адвокатську діяльність особа може після здобуття вищої юридичної освіти, проходження стажування у різних сферах юриспруденції та здачі державних іспитів. Цікавим, є те, що адвокат який провадить свою діяльність у Федеральному Верховному суді Німеччини не може здійснювати її у нижчестоящому суді. Федеральним положенням про адвокатуру передбачені права адвоката, наприклад право на об'єднання, право на представництво у судах, органах державної влади [7]. Як і в Українському законодавстві, більш детальний обсяг прав передбачений окремими процесуальними актами, які регулюють певні сфери діяльності адвоката.

В. Р. Дюкіна, здійснюючи аналіз законодавства інших європейських країн (таких як Іспанія, Франція, Португалія) зазначає, що окремі процесуальні акти передбачають аналогічне закріплення переліку прав адвоката у німецькому законодавстві [11, с. 80].

В деяких державах діє принцип адвокатської монополії, який передбачає заборону на особисте ведення справи сторонами та їх зобов'язане представництво особами, обізнаними в області права. Причинами введення даного правила, зокрема в ЦПК Литви, називаються насамперед те, що сутність і призначення інституту судового представництва полягає в наданні стороні, яка не має юридичної освіти, кваліфікованої правової допомоги, а також невирішеність у випадках, коли клієнта представляє не адвокат, питання про цивільну відповідальність представника за завдану клієнтові шкоди.

Так, Федеральний закон Швейцарії «Про судоустрій» щодо представництва в Федеральному суді встановлює, що діяти в якості представника в цивільних і кримінальних справах можуть тільки патентовані адвокати та викладачі права швейцарських університетів. У ЦПК Естонської Республіки в статті 218 зазначено, що договірним представником в суді може бути: 1) адвокат; 2) інша особа, яка отримала в області права вчену ступінь не нижче визнаного державою ступеня магістра.

Відповідно до § 26 ЦПК Австрії у разі розгляду в районних судах справ із ціною позову понад 5000 євро обов'язкова участь адвоката. В ході розгляду справи адвокат може за своєю ініціативою передати свої повноваження іншому адвокату або помічнику адвоката.

Наприклад, в Ізраїльському законодавстві існує таке поняття як «ексклюзивність» або «винятковість адвокатської професії». Це означає, що наданням будь-якої юридичної допомоги населенню можуть займатися тільки особи, які мають спеціальну ліцензію, тобто члени Ізраїльської колегії адвокатів. Ця заборона стосується як представництва в судах, так і іншої юридичної допомоги, наприклад, юридичного консультування.

Верховною Радою України були імплементовані такі нормативно-правові акти, що регулюють порядок здійснення адвокатської діяльності, як Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейсь-

кого Співтовариства, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам «Про свободу професійної діяльності адвокатів».

У Загальному кодексі правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства є комплекс зобов'язань морального та юридичного характеру яких має дотримуватись адвокат під час здійснення своєї діяльності. Оскільки Україна імплементувала цей нормативно-правовий акт у національне законодавство, адвокати, які здійснюють свою діяльність на території України зобов'язані неухильно дотримуватись норм, які містить вказаний кодекс. У разі якщо адвокат, що здійснює адвокатську діяльність на території України порушить вимоги Загального кодексу правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства його може бути притягнуто до дисциплінарної відповідальності.

Обов'язки адвоката ми можемо поділити на професійні, що передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та спеціальні, які передбачені для адвоката процесуальними нормативно-правовими актами різних галузей права. С. В. Компанейцев під професійним обов'язком адвоката розуміє діяльність адвоката, пов'язану з реалізацією його функцій, що відображає глибоке усвідомлення необхідності професійного захисту інтересів особи, реалізується через сферу особистих і професійних якостей адвоката та базується на принципах моралі, які склались в адвокатурі [12, с. 183].

Зазначаємо, що під час здійснення адвокатської діяльності адвокат зобов'язаний: 1) дотримуватися присяги адвоката України та правил адвокатської етики; 2) на вимогу клієнта надати звіт про виконання договору про надання правової допомоги; 3) невідкладно повідомляти клієнта про виникнення конфлікту інтересів; 4) підвищувати свій професійний рівень; 5) виконувати рішення органів адвокатського самоврядування; 6) виконувати інші обов'язки, передбачені законодавством та договором про надання правової допомоги [4].

Вказані обов'язки адвоката передбачені Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 року. Вони дещо конкретизуються у Правилах адвокатської етики, затверджених з'їздом адвокатів України 09.06.2017 року зі змінами, затвердженими 9.02.2019. За невиконання вказаних обов'язків адвоката може бути притягнуто до відповідальності.

У статті 44 Закону Естонської Республіки «Про адвокатуру» зазначені такі обов'язки адвоката: «використовувати в інтересах клієнта всі законні засоби і способи, дотримуючись при цьому професійної честі і гідності; кожен адвокат повинен мати для доставки йому процесуальних документів адресу електронної пошти. У одного або декількох адвокатів вона може бути спільна з адвокатським товариством. Адреса електронної пошти оприлюднюється на веб-сайті адвокатури». А у статті 45. «Зберігання професійної таємниці» зазначений обов'язок адвоката «зберігати в таємниці відомості, які стали йому відомі у зв'язку з наданням юридичних послуг, факт звернення до нього за отриманням юридичної послуги та розмір виплаченого за юридичну послугу винагороди. Зазначений обов'язок не обмежений в часі і зберігає чинність також після припинення адвокатської діяльності. Названий обов'язок поширюється також на працівників адвокатських бюро та адвокатури, а також на публічних службовців, яким професійна таємниця адвоката стала відомою у зв'язку з виконанням службових обов'язків». Ці обов'язки, на нашу думку, варто закріпити у Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність».

У статті 16 Закону Азербайджанської Республіки «Про адвокатів та адвокатську діяльність» від 10.06.2011 року зазначає, що «обов'язком адвоката є не поширювати без дозволу особи, інтереси якої представляються, відомості, які можуть завдати шкоди моралі, громадському порядку в демократичному суспільстві або державної безпеки». У статті 68 ЦПК Азербайджанської Республіки передбачено, що «при підготовці справи до судового розгляду і при розгляді справи адвокат зобов'язаний надати кваліфікований юридичну допомогу».

Вимоги, які надають особі право здійснювати адвокатську діяльність такі: згідно з українським законодавством, адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфіка-

ційний іспит, пройшла стажування (крім випадків, встановлених цим Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю [4]. Також Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» закріплює вичерпний перелік підстав, згідно з якими особа не може бути адвокатом. Отже, не може бути адвокатом особа, яка: 1) має непогашену чи незняту в установленому законом порядку судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також злочину середньої тяжкості, за який призначено покарання у виді позбавлення волі; 2) визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною; 3) позбавлена права на заняття адвокатською діяльністю, – протягом двох років з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю; 4) звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення, – протягом трьох років з дня такого звільнення.

Окрім зазначених вимог, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» встановлює вимоги несумісності. Несумісною з діяльністю адвоката є: 1) робота на посадах осіб, зазначених у п. 1 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про запобігання корупції»; 2) військова або альтернативна (невійськова) служба; 3) нотаріальна діяльність; 4) судово-експертна діяльність [4].

В законодавстві України та інших держав закріплена відповідальність адвокатів. Зокрема, у Законі АР «Про адвокатів та адвокатську діяльність» передбачено, що «у разі якщо в результаті допущеного адвокатом правопорушення майну особи, яку він представляв, безпосередньо буде завдано збитків, адвокат несе за це матеріальну відповідальність (ст. 21 вказаного Закону). Дисциплінарна відповідальність може бути застосована до адвоката протягом шести місяців з дня встановлення дисциплінарного порушення і протягом року з дня його вчинення (ст. 23 зазначеного Закону АР).

Висновки. У більшості країн Європейського Союзу правове регулювання правового статусу адвокатів та здійснення адвокатами адвокатської діяльності здійснюється спеціальними законодавчими актами. До прикладу, в Німеччині діє Федеральне положення про адвокатів, а в Франції – Закон про статус адвокатів. Окрім того до міжнародно-правових стандартів регулювання адвокатської діяльності належать Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського Співтовариства, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам Про свободу професійної діяльності адвокатів, ратифіковані Верховною Радою України.

В українському законодавстві нормативно-правовим актом, який регулює правовий статус адвокатів, порядок здійснення ними адвокатської діяльності та організацію інституту адвокатури в цілому є Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». У даному нормативно-правовому акті не наводиться тлумачення терміну «правовий статус» та проаналізувавши думки науковців у цьому напрямку ми дійшли висновку, що правовий статус адвоката включає в себе права та обов'язки адвоката, вимоги до особи, яка бажає стати адвокатом, відповідальність адвоката та гарантії адвокатської діяльності.

Загальноприйнятим є поділ прав та обов'язків адвоката на професійні та процесуальні. Перші закріплюються спеціальним законом, що регулює інститут адвокатури – Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», другі ж закріплюються нормами процесуальних законодавчих актів (КПК України, ЦПК України тощо). Схоже закріплення процесуальних та професійних прав та обов'язків адвоката ми спостерігаємо і в низці інших європейських країн, зокрема Німеччині.

Професія адвоката є соціально необхідною та важливою для будь-якого суспільства, метою якого є розбудова правової держави. Для того щоб бути адвокатом достатньо відповідати вимогам встановленим в законі, а для того щоб бути хорошим адвокатом, окрім того щоб відповідати зазначеним вимогам, потрібно вважати цю професію своїм покликанням. Вимоги щодо несумісності з здійсненням адвокатської діяльності одночасно є вимогами морального характеру до осіб, які бажають стати адвокатами. Під час здійснення адвокатської діяльності адвокат завжди має діяти

відповідно до юридичних та етичних норм. Ефективність правозахисної діяльності адвокатури залежить від стану законності і правопорядку в країні, правосуддя і рівня правосвідомості громадян, від відношення органів державної влади до прав і свобод людини і громадянина та засобів їхнього захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к / 96-ВР1996. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. № 30, ст. 141. 2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. 3. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18.03. 2004 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 40–41, 42, ст. 492. 4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 27, ст. 282. 5. Правила адвокатської етики від 09.06.2017, затверджені з'їздом адвокатів України URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-pravila-2017_596f00dda53cd.pdf. 6. Основні положення про роль адвокатів від 01.08.1990 № 995_835 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835. 7. Федеральне положення про адвокатуру від 08.01.1959 URL: <https://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf8>. 8. Андриевский И. Е. Энциклопедический словарь. СПб.: Семеновская Типо-Литография, Фонтанка. 1890. № 92. 9. Бойков А. Д.: автореф. дис... канд. юрид. наук / Москва. 2010. 27 с. 10. Демидова Л. А. Адвокатура в России. Москва: ЗАО «Юстицинформ». 2006. 576 с. 11. Дюкина В. Р. Гражданско-правовое регулирование оказания адвокатских услуг в праве Европейского Союза: дис. ... канд. юрид. наук / Мин-во образования РФ, Российский университет дружбы народов. Москва. 2014. 201 с. 12. Компанейцев С. В. Деонтологічні засади діяльності адвокатів в Україні. дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.01 / Київ. 2013. 228 с. 13. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. Київ: Головна редакція УРЕ. 1985. 968 с. 14. Стецовский Ю. И. Становление адвокатуры в России. Москва : Волтерс Клувер. 2010. 576 с. 15. Тацій Л. В. Юридична природа адвокатури в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Харківський ун-т внутрішніх справ. Харків. 2008. 23 с. 16. Фіолевський Д. П. Адвокатура. Київ : Алерта. 2014. 624 с. 17. Хотенець П. В. Правовий статус адвоката в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10. / Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків. 2002. 19 с. 18. Шемшученко Ю. С. Великий енциклопедичний юридичний словник. Київ : Юрид. думка. 2007. 992 с.

REFERENCES

1. The Constitution of Ukraine of June 28, 1996 No.. 254k / 96-BP1996. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (BBR)*. No. 30, Art. 141 [in Ukrainian]. 2. Criminal Procedure Code of Ukraine of 13.04.2012 4651-VI. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (BBR)*. 2013. No. 9–10, No. 11–12, No. 13, p.88 [in Ukrainian]. 3. Civil Procedure Code of Ukraine from 18.03. 2004 1618-IV. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (BBR)*. 2004. No. 40–41, 42, p.492 [in Ukrainian]. 4. About the bar and the lawyer activity: Law of Ukraine dated July 5, 2012 No. 5076-VI. *Information of the Verkhovna Rada (BBR)*. 2013. No. 27 [in Ukrainian]. 5. Rules of advocacy ethics from June 9 2017, approved by the Congress of Advocates of Ukraine URL: unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pravila/2017-06-09-Rules-2017_596f00dda53cd.pdf [in Ukrainian]. 6. The Basic Provisions on the Role of Advocates of August 1 1990, No. 995_835 URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835 [in Ukrainian]. 7. The Federal Provisions on the Advocate of January 8, 1959 URL: unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/bundesrechtsanwaltsordnung-ukr.pdf8. [in Ukrainian]. 8. Andrievsky I. (1890). *Encyclopedic Dictionary. St. Petersburg. : Semenovskaya Tipo-Lithography, Fontanka. No. 92. 482 p.* [in Russian]. 9. Boykov A.D. (2010). *Status advokata: sodержaniye, kvalifikatsionnyye trebovaniya i printsipy advokatskoy deyatelnosti* [Status of lawyer: content, qualification requirements and principles of advocacy]. (*Extended abstract of candidate's thesis*). Moscow. [in Russian]. 10. Demidova L. A. (2006). *Advocacy in Russia*. Moscow: Justicinform CJSC. [in Russian]. 11. Dyukina V. R. (2014). *Grazhdansko-pravovoye regulirovaniye okazaniya advokatskikh uslug v prave Yevropeyskogo Soyuza* [Civil law regulation of the provision of legal services in the law of the European Union] (*Extended abstract of candidate's thesis*). *Russian University of Friendship of Peoples. Moscow.* [in Russian]. 12. Kompaneytsev S. V. (2013). *Deontologichni zasady diyal'nosti advokativ v Ukrayini* [Deontological principles of activity of lawyers in Ukraine]. (*Extended abstract of candidate's thesis*). Kyiv. [in Ukrainian]. 13. Melnychuk O. S. (1985). *Slovyk inshomovnykh sliv* [Dictionary of foreign words]. Kyiv: *Editor-in-chief of URE.* [in Ukrainian]. 14. Stetsovsky Y. I. (2010). *Stanovleniye advokatury v Rossii* [Formation of the Bar in Russia]. Moscow: *Walters Clover.* [in Russian]. 15. *Tatsyi*

L.V. (2008) *Yurydychna pryroda advokatury v systemi zakhystu prav i svobod lyudyny i hromadyanyna* [Legal nature of the bar in the system of protection of human and citizen's rights and freedoms]. (Extended abstract of candidate's thesis). Kharkiv University of Internal Affairs. Kharkiv [in Ukrainian]. 16. Fiolevsky D.P. (2014). *Advokatura* [Advocacy]. Kyiv: Alerta. 17. Khotenets P.V. (2002). *Pravovyuy status advokata v Ukrayini* [Legal status of a lawyer in Ukraine]. (Extended abstract of candidate's thesis). Nat. lawyer. Acad. Of Ukraine. J. the Wise. Kharkiv. [in Ukrainian]. 18. Shemshuchenko Yu. S. (2007). *Velykyy entsyklopedychnyy yurydychnyy slovnyk*. [The Great Encyclopedic Law]. Kyiv: Law. opinion [in Ukrainian].

Дата надходження: 16.08.2020 р.

Dutko Alona

Associate Professor of Civil Law and Procedure
Educational and Scientific Institute
law, psychology and innovative education
Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor

Ostapenko Leonid

Associate Professor of Civil Law and Procedure
Educational and Scientific Institute
law, psychology and innovative education
Lviv Polytechnic National University,
Associate Professor

Trach Irina

student
Educational and scientific institute
law, psychology and innovative education
Lviv Polytechnic National University,
Department of Civil Law and Interest

**LEGAL STATUS OF THE LAWYER: COMPARATIVE ANALYSIS
OF THE LEGISLATION OF UKRAINE AND FOREIGN COUNTRIES**

The comparative analysis of conceptual bases of the legal status of the lawyer in Ukraine and foreign countries is carried out. Particular attention is paid to the study of the independence of the lawyer as a fundamental condition for the practice of law. Based on the analysis of domestic and foreign legislation on advocacy, scientific and theoretical works, case law, international standards of the legal profession reveals the essence of the structural elements of the legal status of a lawyer (professional rights and responsibilities, guarantees of advocacy and liability of a lawyer).

The authors emphasize that it is a lawyer who is called to ensure the rights and legitimate interests of an individual in the process of law enforcement by providing qualified legal assistance. Advocacy is an institution of civil society, a professional association of lawyers created to serve people, which has a great influence on the socio-legal status of society and its members. The legal status of a lawyer under the legislation of the Republic of Estonia, Switzerland, Germany, Austria, and the Republic of Azerbaijan is analyzed. The article emphasizes that the effectiveness of human rights advocacy depends on the state of law and order in the country, justice and the level of legal awareness of citizens, the attitude of public authorities to human and civil rights and freedoms and their means of protection.

The authors aimed to find ways to improve the legal regulation of the legal status of a lawyer in Ukraine on the basis of analysis of the legislation of other countries, development and implementation of certain scientifically sound proposals and recommendations. The authors of the article conclude that the legal status of a lawyer includes the rights and obligations of a lawyer, the requirements for a person wishing to become a lawyer, the responsibility of a lawyer and guarantees of advocacy).

Key words: lawyer, legislation, legal status of a lawyer, rights of a lawyer, duties of a lawyer, responsibility of a lawyer.